

PRAVILA PROFESIONALNOG PONAŠANJA JAVNIH IZVRŠITELJA** - Etički kodeks i profesionalni standardi

Rezime: Rad je posvećen određenim pravilima koja javni izvršitelji treba da poštuju i primenjuju u obavljanju delatnosti za koju im je država prenela ovlašćenja. Ona pre svega proističu iz Etičkog kodeksa javnih izvršitelja i standarda profesionalnog ponašanja i naravno Zakona o izvršenju i obezbeđenju. U tom smislu, osim oštih pravila posebno su objašnjeni pojedini principi i standardi kojih se javni izvršitelji moraju pridržavati, kao na primer: savesnost, antidiskriminatorno ponašanje, humano ponašanje, objektivnost, isključenje svakog vida političke ostrašćenosti ili političkih predrasuda, nespojivost delovanja – izuzeća kada za to postoje razlozi, dostojanstveno ponašanje, pomoć neukoј stranci, redosled postupanja, javnost rada, zabrana reklamiranja. Uz prikaz statusa javnih izvršitelja istaknuto je da nepoštovanje pojedinih pravila može biti razlog za vođenje disciplinskog postupka i naglašeno da je njihovo poštovanje veoma važno s obzirom na to da je u pitanju relativno nova pravnička profesija i da od slike koju javnost stekne o ovoj profesiji zavisi ugled i poštovanje koje će imati u svom radu.

Ključne reči: javni izvršitelj, etika, profesionalni standard.

1. Uvodno razmatranje

Razvoj društvene svesti o značaju i ulozi zaštite ljudskih i manjinskih prava, kako na globalnom tako i na unutrašnjem nivou, uslovio je kodifikaciju brojnih prava i obaveza pojedinaca i kolektiviteta te pravila kojih su se oni dužni pridržavati kako bi se obezbedila potpuna i efikasna zaštita prava. Nosioci pravosudnih funkcija i profesija imaju veoma značajnu, istakli bismo, ključnu ulogu u ostvarivanju i zaštiti prava koja su zagarantovana građanima. Pored postojanja konkretnih opštih normi kojima se reguliše određena materijalnoppravna ili procesnoppravna oblast i utvrđuju pojedina profesionalna pravila, donose se i brojni kodeksi u okviru kojih se utvrđuju pravila profesionalnog i etičkog postupanja i ponašanja u radu određene pravosudne profesije. U okviru ovih pravila, pored utvrđenih prava i obaveza, obezbeđuje se i očuvanje ugleda profesije. Takođe, postoje i brojni parametri bazirani na moralnim normama i određenoj vrsti „očekivanog ponašanja“, koji se formiraju u određenoj društvenoj sredini.

Zakonom o izvršenju i obezbeđenju iz 2011.¹⁾ u naš pravni sistem uvedena je nova pravnička profesija – izvršitelj, koji obavlja poslove samostalno i nezavisno kao preduzetnik ili član ortačkog društva. Kako je zadržan i institut sudskog izvršitelja, ovim propisom uveden je u određenoj meri paralelni sistem izvršenja sudskih odluka, te su izvršni poverioci mogli sami da izaberu da li će postupak izvršenja poveriti sudu ili (privatnom) izvršitelju. Izuzetak su bili samo postupci izvršenja u onim pravnim

stvarima kod kojih je zakon propisao isključivu nadležnost suda, odnosno isključivu nadležnost izvršitelja.²⁾

Zakonom o izvršenju i obezbeđenju,³⁾ koji je izglasan u Narodnoj skupštini Republike Srbije 21. decembra 2015. a čija je primena počela 1. jula 2016. novi termin ove pravničke profesije jeste „javni izvršitelj“, koji, pored jasnije terminološke distinkcije u odnosu na sudskog izvršitelja, naglašava izuzetno značajnu – javnu ulogu i javni značaj ove profesije.⁴⁾ Javni izvršitelj ovim zakonom dobija znatno širu nadležnost u postupcima izvršenja u odnosu na sud.⁵⁾

Nova pravnička pravosudna profesija, privatni, odnosno javni izvršitelj, uvedena je pre svega radi povećanja efikasnosti u postupcima izvršenja, koji predstavljaju završnu fazu u ostvarivanju utvrđenih prava. Zakonodavac je bio ubeđen da će privatni izvršitelji biti više motivisani u postupcima izvršenja s obzirom na to da im od realizovanog posla zavisi zarada, ali i da će biti manje prostora za korupcione radnje. Značajan povod je bio i težnja za rasterećenjem sudova od ogromnog broja izvršnih predmeta te, samim tim, i rasterećenje budžeta Republike Srbije od finansiranja sudske delatnosti.

Za javne izvršitelje, kao deo porodice pravosudnih profesija, takođe postoje pravila profesionalnog ponašanja, koja su utvrđena Zakonom o izvršenju i obezbeđenju, Kodeksom profesionalne etike izvršitelja,⁶⁾ kao i određenim moralnim normama. Vrstama ovih pravila, značajem i ulogom u delatnosti izvršenja bavićemo se u ovom radu.

2. Opšti etički standardi pravosudnih profesija

Najpre bismo ukazali na opšta profesionalna pravila koja važe uglavnom za sve pravosudne profesije. Na samo nastajanje i formiranje etičkih pravila pravosudnih profesija utiču brojni kriterijumi koji se definišu imperativnim normama ili se pretpostavljaju, odnosno očekuju.

* Prof. dr Nebojša Šarkić, emeritus, Pravni fakultet Univerziteta Union.

** Delovi ovog rada oslanjaju se na Komentar Zakona o izvršenju i obezbeđenju, Beograd, 2022. godina, PFUB, autora M. Nikolića i N. Šarkića.

Bilo da su u pitanju zakonska rešenja ili pretpostavljena svojstva za lica koja rade u pravosuđu, sve pravne izvore možemo podeliti na izvore međunarodnog i izvore domaćeg karaktera.

2. 1. Međunarodni etički standardi

Međunarodni izvori predstavljaju ne samo značajan stub modernog pravnog sistema već utiču i na formiranje vrednosnih sudova o pojedinim pravnim pitanjima. Najznačajniji međunarodni izvori etičkih pravila sadržani su u konvencijama i preporukama Organizacije ujedinjenih nacija i njenih specijalizovanih organizacija, kao i aktima koje donosi Savet Evrope na regionalnom nivou.⁷⁾

Pored ovih akata, veoma značajnu ulogu imaju presude Evropskog suda za ljudska prava u Strazburu, koje su, s obzirom na dopunjujuću ulogu i standarde koji se kroz njih utvrđuju, tokom vremena postale veoma značajan međunarodni izvor ljudskih prava.⁸⁾

Za pojedinačne pravosudne profesije izuzetan značaj imaju međunarodni etički kodeksi konkretnih pravosudnih profesija, koji svakako utiču na formiranje i usklađivanje postojećih domaćih etičkih standarda i profesija. Njih čine kodeksi i drugi akti doneti na nivou svetskih ili evropskih udruženja sudija, tužilaca, advokata, javnih beležnika, medijatora i drugih.⁹⁾

2. 2. Etički standardi koji proističu iz propisa Republike Srbije

Najvažniji domaći izvor prava za formiranje vrednosnih kriterijuma svakako je Ustav Republike Srbije,¹⁰⁾ koji kao najviši pravni i politički akt utvrđuje osnovne principe i temelje domaćih normativa.

Odmah posle Ustava, na hijerarhijskoj lestvici slede zakoni, koji za pojedine pravosudne profesije utvrđuju pravila ponašanja, a u koje spadaju: Zakon o sudijama,¹¹⁾ Zakon o javnom tužilaštvu,¹²⁾ Zakon o javnom beležništvu,¹³⁾ Zakon o advokaturi,¹⁴⁾ već pomenuti Zakon o izvršenju i obezbeđenju, Zakon o uređenju sudova¹⁵⁾ i drugi.

Pod zakonskim aktima se takođe mogu urediti određena pitanja koja imaju veliki značaj za određivanje vrednosnih kriterijuma zaposlenih u pravosuđu. Tako se, na primer, Sudskim poslovnikom¹⁶⁾ uređuje postupanje sudskog osoblja u radu.

Etička pravila koja donose strukovna udruženja u obliku kodeksa predstavljaju konkretne standarde i najznačajniji direktan izvor profesionalnog ponašanja određene profesije.¹⁷⁾ Ova pravila su usaglašena s evropskim i svetskim standardima, ali su naravno i prilagođena našem zakonodavstvu, jeziku i tradiciji. Najznačajniji važeći etički kodeksi pojedinih pravosudnih profesija koji postoje u našem pravnom sistemu jesu: *Etički kodeks sudija*, *Etički kodeks javnih tužilaca i zamenika javnih tužilaca Republike Srbije*, *Kodeks profesionalne etike advokata*, *Kodeks profesionalne etike izvršitelja*, *Etički kodeks javnih beležnika*, *Etički kodeks posrednika*, kao i pojedini regionalni etički kodeksi sudskih veštaka.¹⁸⁾ Profesionalna i strukovna udruženja najbolje mogu proceniti koja pravila važe za njihovu profesiju te ih uobličiti i standardizovati.

Izvršićemo najpre distinkciju najznačajnijih vrednosnih kriterijuma pravosudnih profesija od onih koji su predviđeni zakonima, u odnosu na kriterijume koji se pretpostavljaju i očekuju.

Osnovni princip od koga ćemo poći jeste princip ustavnosti i zakonitosti. Osnovno načelo, od koga polazi svaka pravna nauka, podrazumeva da etička i vrednosna profesionalna pravila ponašanja ne mogu biti suprotna ustavu i zakonu.¹⁹⁾

Princip savesnosti, kao univerzalni princip, podrazumeva kvalitetno vršenje posla i stalno preispitivanje lične

savesti nosioca pravosudne profesije, u smislu da li je u konkretnom pojedinačnom slučaju, postupajući u skladu sa zakonom, povredio princip sopstvenog vrednovanja konkretnog pitanja ili stvari.

Antidiskriminatorno ponašanje podrazumeva zabranu uskraćivanja prava određenoj stranci ili licu u sudskom postupku samo zato što se radi o osobi suprotnog pola, veroispovesti, nacije, rase, pripadniku/pripadnici manjinske grupe, licu s posebnim potrebama ili diskriminaciju po nekom drugom osnovu.

Obavezu *humanog* ponašanja imaju sve pravosudne profesije. Kao lično svojstvo i zakonska obaveza, humanost ne podrazumeva privilegovanje određenih lica u postupku, već usaglašavanje odnosa prema učesnicima postupka sa zakonskim i vrednosnim kriterijumima, a sve radi iznalaženja najoptimalnijeg i najmanje štetnog rešenja za lice o čijem se pravu odlučuje.

Izrazito se u svim zakonima koji uređuju rad pravosudnih profesija osuđuje svaki vid koruptivnosti. Koruptivnost je veoma širok i kompleksan pojam te postoje različiti oblici direktne i indirektno korupcije. Uprkos nedozvoljenosti i zabrinutosti, ona je duboko ukorenjena u društvu. U određenim normativima možemo naći primere za preventivno delovanje, izbegavanje mogućeg nastanka korupcije i obezbeđivanje nepristrasnosti, poput „prava na prirodno sudiju“,²⁰⁾ ravnomerne raspodele predmeta u poverenim poslovima javnih beležnika, kod komunalnih predmeta koji se od strane Komore izvršitelja raspoređuju javnim izvršiteljima u rad, kao i kod određivanja branilaca po službenoj dužnosti prema utvrđenom spisku.

Princip objektivnosti, kao zakonska obaveza svih pravosudnih profesija, podrazumeva sagledavanje utvrđenih činjenica u postupku isključivo na osnovu priloženih materijalnih dokaza i opšteprihvaćenih pravila. Dakle, objektivnost isključuje svaki subjektivan odnos prema određenoj činjenici ili određenom pravnom pitanju.²¹⁾

Isključenje svakog vida političke ostrašćenosti ili političkih predrasuda uslov je objektivnosti u radu. Ovaj princip posebno je značajan kod sudija, javnih tužilaca i arbitara u odnosu na druge pravosudne profesije, svakako zbog uloge u postupku.

Neutralnost mišljenja značajna je kod nosilaca pravosudnih funkcija kao princip kojeg bi trebalo da se pridržavaju kako bi se izneli iz svakog pristrasnost ili unapred opredeljenog ličnog odnosa prema određenim licima, organizacijama, stvarima.²²⁾

Princip nespojivosti delovanja – izuzeća nalazi se u većini zakona koji uređuju pravosudnu oblast,²³⁾ u okviru kojih se tačno utvrđuje šta se smatra nespojivim delovanjem s određenom pravosudnom funkcijom. Najčešće su to srodnički odnosi s licima koja su stranke u postupku ukoliko je lice koje vodi i postupak učestvovalo u ranijem postupku odlučivanja ili zaštite prava po istom ili sličnom osnovu, kao i drugi slučajevi koji dovode u pitanje mogućnost profesionalnog obavljanja posla.

Princip dostojanstva bi trebalo da bude ideal kojem teži svaki nosilac pravosudne funkcije i profesije. Dostojanstvo predstavlja njegovo lično ogledalo. Dostojanstvenim možemo smatrati lice koje svoj posao obavlja stručno, savesno, s poštovanjem prema drugim licima ukoliko su njegov izgled, način ophođenja i komunikacije prikladni i vredni poštovanja. O dostojanstvu profesije mora voditi računa sam nosilac pravosudne funkcije, ali o tome vode računa, u skladu sa zakonom, i određene nadzorne institucije.²⁴⁾

Da bi se obezbedilo dostojanstvo pravosuđa, za pojedine pravosudne profesije predviđen je *imunitet*.²⁵⁾

Princip efikasnosti zakonska je pretpostavka rada svih pravosudnih profesija. Podrazumeva obavezu izvršavanja

poverenog posla u najkraćem mogućem roku uz, naravno, poštovanje zakonitosti.

Ekonomičnost postupanja, kao opšte načelo, odnosi se na okončavanje poverenog posla uz najmanje moguće troškove.

Polaganje zakletve predviđa se za većinu pravosudnih profesija u našem pravu. Zakletva je mera vrednosnog određenja prema određenim pitanjima, gde se lice, koje treba da postane nosilac određene pravosudne funkcije i profesije, obavezuje da će poštovati određene principe i standarde ponašanja.²⁶⁾

Pomoć neukoj stranci kao vrednosni kriterijum prožima većinu postupaka. Ovo načelo podrazumeva obavezu lica koje vodi postupak da pruži konkretnu pravnu informaciju stranci u postupku kako ona ne bi bila oštećena samo zato što nije znala da joj pripada određeno pravo. Dakle, ne može se nekome uskratiti određeno pravo samo zato što ne zna za postojanje tog prava.²⁷⁾

Većina pravosudnih zakona predviđa *obavezu permanentnog stručnog usavršavanja*. Stručnost je svakako zakonski preduslov za sve pravosudne profesije, a permanentno usavršavanje zakonska obaveza i individualno lično svojstvo.²⁸⁾

Javnost rada pravosudnih funkcija je pravilo, a trajnost rada je izuzetak s obzirom na to da se u pojedinim predmetima može isključiti javnost.²⁹⁾ Opšte je pravilo da su poslovi koji se obavljaju u pravosuđu javni da se javnost mora upoznati sa svim važnijim pitanjima iz rada pravosudnih organa. U tom smislu, zakonska je obaveza pravosudnih institucija i pojedinaca u njima da omogućuje javnost rada i obezbede dostupnost određenim podacima.³⁰⁾

3. Profesionalna pravila

3.1. Zakon o izvršenju i obezbeđenju

Kao što smo naveli u uvodnom delu rada, profesija privatnog izvršitelja u naš pravni sistem uvedena je 2011. godine, s tim da su prvi privatni izvršitelji otpočeli sa radom maja 2012. godine. Zakonom o izvršenju i obezbeđenju iz 2015. godine, čija je primena počela 1. jula 2016. godine, termin „izvršitelj“ zamenjen je terminom „javni izvršitelj“. Ovde nije u pitanju samo jezička i terminološka korekcija, već i jasno opredeljenje zakonodavca da se ovoj profesiji prenesu značajnija javna ovlašćenja i dodeli dominantna uloga u postupcima sprovođenja izvršenja.³¹⁾ U odredbama ovog zakona prepliću se materijalnopravne, procesnopravne i organizacionopravne odredbe koje u sebi sadrže najznačajnije principe – načela izvršnog postupka.³²⁾

3.1.2. Posebne odredbe koje se odnose na rad javnih izvršitelja

Zakon o izvršenju i obezbeđenju u svom 7. delu, u ukupno 77 odredaba, uređuje pitanja statusa, ovlašćenja i dužnosti javnih izvršitelja, kao i zamenika i pomoćnika javnih izvršitelja, njihovih imenika, Komore javnih izvršitelja, nadzora nad radom i disciplinske odgovornosti javnih izvršitelja. Kroz analizu pojedinih normativnih rešenja koja su definisana ovim odredbama, ukazaćemo na najvažnija profesionalna pravila vezana za rad javnih izvršitelja.

Krenuli bismo od statusa javnog izvršitelja. Zakonodavac je u osnovnim odredbama definisao položaj javnog izvršitelja na taj način što je predvideo da on vrši javna ovlašćenja koja su mu poverena Zakonom o izvršenju i obezbeđenju ili drugim zakonom.³³⁾ Svoju delatnost javni izvršitelj obavlja kao preduzetnik ili kao član ortakčkog društva čiji članovi mogu biti isključivo izvršitelji.³⁴⁾

Imenovanje javnog izvršitelja vrši ministar nadležan za poslove pravosuđa, a imenuje se za područje višeg suda i privrednog suda.³⁵⁾ Kod postupka imenovanja javnih izvršitelja postoje tri konstitutivna elementa. Prvi element predviđa ispunjavanje, drugi – polaganje svečane zakletve, koja predstavlja obavezni segment zakonitog izbora, i treći element predviđa ispunjavanje, drugi – polaganje svečane zakletve, koja predstavlja obavezni segment zakonitog izbora, i treći element predstavlja stupanje na dužnost.

U pogledu uslova za imenovanje javnih izvršitelja, koji su definisani članom 471. novog važećeg Zakona o izvršenju i obezbeđenju je, u okviru pet tačaka, pooštrio kriterijume u odnosu na prethodni zakon i to po pitanju stručne osposobljenosti. Tako je sad propisano, da pored diplome pravnog fakulteta i položenog ispita za javnog izvršitelja, kandidat mora da ima položen i pravosudni ispit. Nakon položenog pravosudnog ispita, kao drugi uslov, predviđeno je da kandidat mora da ima završenu početnu obuku³⁶⁾ i najmanje dve godine radnog iskustva na poslovima pravne struke. Treći uslov je dostojnost za delatnost javnog izvršitelja, koja se određuje prema opšteprihvaćenim merilima i normama etičkog kodeksa javnih izvršitelja i standardima profesionalnog ponašanja javnih izvršitelja. Četvrti uslov predviđa, ukoliko je kandidat član ortakčkog društva, da se nad ortakčkim društvom čiji je ortak ne vodi stečajni postupak. Peti uslov za imenovanje javnog izvršitelja propisuje da kandidat ne može biti lice protiv koga se vodi krivični postupak za krivično delo protiv pravnog saobraćaja ili službene dužnosti, niti lice koje je osuđivano za krivično delo na bezuslovnu kaznu zatvora od najmanje šest meseci ili za kažnjivo delo koje ga čini nedostojnim za obavljanje poslova javnog izvršitelja. Pored ovih uslova zakon je propisao i negativni kriterijum te posebno naveo lica koja ne mogu biti imenovana za javnog izvršitelja. To su lica koja su razrešena dužnosti javnog izvršitelja ili javnog beležnika, lica kojima je izrečena disciplinska mera brisanja iz imenika advokata, kao i lica koja su razrešena sudijske ili javnotužilačke funkcije i zamenika javnog tužioca.

Jedan od uslova koji bismo posebno izdvojili je dostojnost za delatnost javnog izvršitelja. Sam pojam dostojnosti u svim pravosudnim profesijama je dosta sporan za dokazivanje. Negativnim formulacijama, odnosno formulacijama nedostojnosti, svakako ga je lakše definisati,³⁷⁾ dok je sa druge strane, dokazivanje dostojnosti znatno komplikovanije. Na samom početku obavljanja delatnosti kandidat dostavlja dokaz dostojnosti tako što prilaže potvrdu iz krivične evidencije iz koje se vidi da li je osuđivan i za koja krivična dela. Obaveza Ministarstva pravde je da se stara o tome da na mesta javnih izvršitelja budu imenovani kvalitetni i časni ljudi. S obzirom na to da se radi o relativno novoj pravničkoj profesiji, gde se još formira mišljenje javnog mnjenja na temelju različitih predrasuda o jednom nepopularnom zanimanju, a kako je u pitanju težak i neomiljen posao, važno je otkloniti svaku sumnju u dostojnost kandidata koji će sutra obavljati posao javnog izvršitelja. Zato bi, prema našem uverenju, za javnog izvršitelja trebalo da budu birani oni kandidati koji su se u obavljanju prethodnog posla i u prethodnom poslovnom okruženju dokazali na najbolji mogući način, kroz maksimalnu profesionalnu opredeljenost i privrženost poslovnim zadacima. Samo dostojan javni izvršitelj uživaće ugled i autoritet lica koje obavlja pravosudnu profesiju.

Javnog izvršitelja imenuje ministar na osnovu predloga komisije.³⁸⁾ Propisano je da ova komisija prilikom sastavljanja predloga vodi računa o dužini i vrsti radnog iskustva kandidata na poslovima pravne struke,³⁹⁾ opštem uspehu na pravosudnom ispitu i ispitu za javnog izvrši-

telja. Kao dopunski kriterijumi predviđeni su stručna znanja i veštine, koje bi bile korisne za delatnost izvršenja.

Polaganje zakletve pred ministrom pravde predstavlja svečanu formu imenovanja javnih izvršitelja, kojom se naglašava njihov ugled i uloga u pravnom sistemu. Nekoliko važnih elemenata sadržano je u tekstu zakletve.⁴⁰⁾ To su čast, poštovanje Ustava i zakona Republike Srbije, saveznost, nepristrasnost i predanost prilikom obavljanja delatnosti. Svi ovi elementi inkorporirani su u etička načela kao obavezni standardi pravosudnih profesija.

Zakon u čl. 478. i 480. pravi razliku između uslova koji se moraju ispuniti pre polaganja zakletve i uslova koji se moraju ispuniti pre otpočinjanja delatnosti. Pre polaganja zakletve javni izvršitelj mora da zaključi dve vrste ugovora o osiguranju. Jedan ugovor odnosi se na osiguranje delatnosti, a drugi na osiguranje prostorija i predmeta primljenih u depozit. Prvim ugovorom štite se lica koja učestvuju u izvršnom postupku od štete koja im može biti naneta usled nezakonitog rada javnog izvršitelja. Drugim ugovorom štiti se kancelarija i magacin – depo javnog izvršitelja, kao i predmeti izvršenja koji se nalaze u njemu, od eventualnog oštećenja, uništenja ili nestanka. Za štetu koju u izvršnom postupku prouzrokuje svojom krivicom, javni izvršitelj odgovara svojom celokupnom imovinom.⁴¹⁾ Odgovornost javnih izvršitelja dodatno je proširena i na odgovornost za rad njegovih zamenika, s obzirom na to da za štetu koju u svom radu počinu zamenik, javni izvršitelj odgovara solidarno sa njim. Pre polaganja zakletve, javni izvršitelj mora da izradi i pečat i štambilj, a pre otpočinjanja delatnosti obezbedi kancelariju i opremu neophodnu za sprovođenje izvršenja i obezbeđenja⁴²⁾ i plati Komori upisninu.

Javni izvršitelj je dužan da na zgradi u kojoj se nalazi njegova kancelarija vidno istakne tablu koja sadrži naziv i grb Republike Srbije, naziv „javni izvršitelj“ i njegovo ime i prezime, a ukoliko je sedište u lokalnoj samoupravi u kojoj je u službenoj upotrebi jezik i pismo nacionalne manjine, naziv „javni izvršitelj“ se ispisuje i na tom jeziku i pismu.

Delatnost javnog izvršitelja može prestati na lični zahtev, kada navršni radni vek i razrešenjem.⁴³⁾ Zakon definiše osam mogućih slučajeva kada se javni izvršitelj razrešava dužnosti i u odnosu na prethodni zakon pooštrio je elemente za razrešenje.

- Prvi razlog za razrešenje nastupa ukoliko prestane da ispunjava uslove za delatnost javnog izvršitelja koji su propisani zakonom.

- Drugi slučaj se odnosi na prikrivanje zakonskih smetnji od kojih zavisi imenovanje.⁴⁴⁾

- Treći razlog za razrešenje bilo bi zasnivanje radnog odnosa van osnovne delatnosti.

- Četvrti uslov se odnosi na prihvatanje poslova koji su nespojivi sa poslom javnog izvršitelja. Komora izvršitelja je 2012. donela Pravilnik o nespojivosti poslova sa obavljanjem poslova izvršitelja, gde se taksativno navode nespojive profesionalne delatnosti i poslovi sa delatnošću javnog izvršitelja. Ove nespojive poslove definiše i Zakon o izvršenju i obezbeđenju.⁴⁵⁾ U skladu s ovim normama, javni izvršitelj ne sme da obavlja druge delatnosti i poslove koji nisu u skladu sa nezavisnošću, samostalnošću i javnim poverenjem koje uživa. On ne bi smeo da prihvati poslove i zvanja koja bi ga dovela u podređeni položaj, kao ni poslove i naloge od izvršnog dužnika ili trećih lica kojim bi ugrozio status, zarad ostvarivanja ličnih interesa.

- Peti uslov za razrešenje odnosi se na neplaćanje premije osiguranja za štetu koju bi svojom delatnošću mogao prouzrokovati drugom licu ili neplaćanje premije osiguranja prostorija i predmeta primljenih u depozit za slučaj njihovog oštećenja, uništenja ili nestanka, na osnovu ugovora o kojima je bilo reči u prethodnom delu rada.

- Šesti slučaj razrešenja javnog izvršitelja je ukoliko postoji znatna nesaglasnost između podataka iz izveštaja o imovini i stvarne imovine javnog izvršitelja. Naime, zakonom je propisana obaveza javnih izvršitelja da na dan imenovanja, a potom jedanput godišnje podnesu Komori izveštaj o imovini i redovan godišnji finansijski izveštaj, nakon čega Komora vrši proveru pribavljajući potrebne podatke od organa koji vode evidencije o imovini i prihodima. O važnosti ovog pitanja govori i poseban Pravilnik koji je Komora izvršitelja donela u tu svrhu 2012. godine.⁴⁶⁾

- Sedmi razlog za razrešenje javnog izvršitelja jeste izricanje disciplinske mere trajne zabrane delatnosti javnog izvršitelja. Mera trajnog prestanka obavljanja delatnosti je zapravo najteža mera koja se može izreći u okviru disciplinskih sankcija javnom izvršitelju, za težu disciplinsku povredu. Disciplinska odgovornost javnih izvršitelja regulisana je čl. 525. do 544. Zakona o izvršenju i obezbeđenju.⁴⁷⁾ Ministarstvo je takođe u tu svrhu donelo Pravilnik o disciplinskom postupku protiv javnih izvršitelja 2016. godine, kojim se propisuje sastav i postupanje komisije ministarstva nadležnog za pravosuđe, koja vodi disciplinski postupak protiv javnih izvršitelja.⁴⁸⁾

- Osmi mogući razlog za razrešenje javnog izvršitelja je pravosnažna osuda za krivično delo na bezuslovnu kaznu zatvora od najmanje šest meseci ili za krivično delo protiv pravnog saobraćaja ili službene dužnosti ili za kažnjivo delo koje ga čini nedostojnim delatnosti javnog izvršitelja.

Rešenje o razrešenju javnog izvršitelja donosi ministar (nadležan za poslove pravosuđa) a konačno je u upravnom postupku.⁴⁹⁾

U okviru najvažnijih ovlašćenja, u članu 493. Zakona, propisano je da javni izvršitelj: donosi rešenje o izvršenju na osnovu verodostojne isprave radi namirenja novčanih potraživanja nastalih iz komunalnih usluga i srodnih delatnosti,⁵⁰⁾ određuje zaključkom sredstvo i predmet izvršenja, menja ga ili dodaje, donosi rešenja i zaključke, preduzima radnje kojima neposredno sprovodi izvršenje ili obezbeđenje, dostavlja akte suda i javnog izvršitelja i pismena stranaka i drugih učesnika u postupku ako javni izvršitelj sprovodi izvršenje ili obezbeđenje, dostavlja akte suda i javnog izvršitelja i pismena stranaka i drugih učesnika u postupku ako javni izvršitelj sprovodi izvršenje i pribavlja podatke o izvršnom dužniku.

U obavljanju svoje delatnosti javni izvršitelj je dužan da se pridržava zakona i sudskih odluka, te da svaku radnju izvršenja i obezbeđenja bez odlaganja beleži u evidenciju o postupcima izvršenja i obezbeđenja, kao i finansijskom poslovanju.⁵¹⁾

Podatke do kojih je došao u obavljanju svoje delatnosti javni izvršitelj dužan je da čuva kao poslovnu tajnu i ne sme da ih upotrebljava radi sticanja koristi za sebe ili drugog.

Prilikom sprovođenja izvršenja, javni izvršitelj je u obavezi da tokom čitavog postupka vodi računa o dostojanstvu ličnosti izvršnog dužnika i članova njegove porodice. Zakon u članu 142. predviđa da je posebno tokom pretraživanja stana i poslovne ili druge prostorije izvršnog dužnika i pregledanja njihovih stvari javni izvršitelj dužan da postupa obazrivo, s dužnom pažnjom prema ličnosti izvršnog dužnika i članova njegove porodice.⁵²⁾

Posredovanje između stranaka radi sporazumnog namirenja izvršnog poverioca zakonska je dužnost javnog izvršitelja. Ova odredba otvorila je brojna pitanja koja bi se, prema našem mišljenju, mogla razraditi određenim po-

sebnim aktima Komore, s obzirom na to da ona definiše obavezujuće ponašanje javnog izvršitelja.⁵³⁾

Zakonska obaveza permanentnog usavršavanja javnih izvršitelja uvedena je shodno ulozi koju ova pravosudna profesija ima u pravnom saobraćaju, kao i odgovornosti koju sa sobom nosi. Naime, dužnost javnog izvršitelja je da pohađa redovnu stručnu obuku koju sprovodi i evidentira Komora izvršitelja.⁵⁴⁾ Na osnivačkoj sednici 2012. Komora je u svrhu stručnog usavršavanja donela i Pravilnik o obavezi usavršavanja izvršitelja i zamenika izvršitelja. Ovim pravilnikom uređuje se obaveza pohađanja redovne stručne obuke izvršitelja i zamenika izvršitelja u cilju uspešnijeg ostvarivanja i unapređivanja poslova izvršenja i obezbeđenja i profesionalnog razvoja izvršitelja i njihovih zamenika.⁵⁵⁾ Sama svrha stručnog usavršavanja je prevashodno u potrebi da javni izvršitelji budu maksimalno edukovani, pre svega na polju propisa koji se direktno ili indirektno odnose na materiju izvršenja, zatim po pitanjima prakse sudova, ljudskih prava, ali i edukovani u dodatnim veštinama iz drugih naučnih disciplina,⁵⁶⁾ radi lakšeg uspostavljanja komunikacije sa strankama i adekvatne reakcije prilikom obavljanja izvršnih radnji.

Zakon predviđa obavezno udruživanje javnih izvršitelja u Komoru javnih izvršitelja, koju definiše kao profesionalno i nedobitno udruženje koje čine svi javni izvršitelji. Komora javnih izvršitelja je pravno lice sa ovlašćenjima koja su određena zakonom i Statutom Komore, sa sedištem u Beogradu.⁵⁷⁾ Ovlašćenja Komore su slična ovlašćenjima drugih komora koje postoje u okviru pravosudnih profesija. U okviru zakonskih ovlašćenja, Komora javnih izvršitelja: donosi Statut Komore, Etički kodeks javnih izvršitelja i druge opšte i pojedinačne akte; čuva ugled, čast i prava javnih izvršitelja i pokreće disciplinski postupak protiv javnih izvršitelja i njihovih zamenika; stara se da javni izvršitelji i njihovi zamenici savesno i zakonito obavljaju svoje delatnosti: predstavlja javne izvršitelje i njihove zamenike pred državnim organima radi zaštite javnih izvršitelja; vodi početnu obuku kandidata za javne izvršitelje i redovnu obuku i druge oblike stručnog usavršavanja javnih izvršitelja i njihovih zamenika i organizuje stručne skupove, seminare i savetovanja; sarađuje sa komorama izvršitelja drugih zemalja i obavlja druge poslove određene zakonom i Statutom Komore.

Nadzor nad radom javnih izvršitelja zakonodavac je delegirao ministarstvu nadležnom za pravosuđe i Komori javnih izvršitelja. Zakonom je u čl. 523. i 524. taksativno utvrđeno koja su ovlašćenja u nadzoru ministarstva i Komore. U cilju konkretnog uređenja postupka kontrole i nadzora doneta su i dva pravilnika o nadzoru koji sprovode ovi organi.⁵⁸⁾ Ministarstvo u okviru nadzora ima ovlašćenja da vrši uvid u sve podatke koje je javni izvršitelj dužan da evidentira u vezi s poslovanjem, da ih dobije od samog javnog izvršitelja, kao i drugih nadležnih organa i organizacija. Nadzor ovlašćenog lica ministarstva može biti kancelarijski ili terenski – u kancelariji javnog izvršitelja. Komora je u obavezi da najmanje jedanput u dve godine po službenoj dužnosti izvrši nadzor nad radom javnog izvršitelja, dok po eventualnim pritužbama stranka i učesnika postupka nadzor može izvršiti i vanredno. Ukoliko se uoče nedostaci prilikom vršenja nadzora, Komora će naložiti otklanjanje istih u određenom roku, a ovlašćena je takođe i da pokrene disciplinski postupak. Zapisnik o nadzoru, bilo da je nadzor vršilo ovlašćeno lice ministarstva ili Komora, prosleđuje se disciplinskom tužiocu ministarstva i disciplinskom tužiocu Komore.⁵⁹⁾ Ovde svakako ne smemo izostaviti posebnu vrstu nadzora i kontrole koju sprovodi sud putem zahteva za otklanjanje nepravilnosti u sprovođenju izvršenja i putem prigovora ukoliko se po tom zahtevu ne postupi u određenom roku.⁶⁰⁾

Protiv javnog izvršitelja može biti pokrenut disciplinski postupak zbog povrede zakona i drugih propisa, neispunjavanja obaveza određenih Statutom i drugim propisima ili opštim aktima Komore ili zbog povrede ugleda javnih izvršitelja. S obzirom na postojanje lakših i težih disciplinskih povreda,⁶¹⁾ zakonom su propisane i istoimene mere – lakše i teže. U lakše disciplinske mere spadaju: opomena i novčana kazna u visini do jedne prosečne mesečne plate sudije osnovnog suda. Teže disciplinske mere su: javna opomena, novčana kazna u visini od jedne do dvanaest prosečnih mesečnih plata sudije osnovnog suda, privremena zabrana delatnosti javnog izvršitelja. Disciplinski postupak protiv javnih izvršitelja vodi komisija ministarstva nadležnog za pravosuđe, a rad ove komisije i sam disciplinski postupak posebno je propisan Pravilnikom o disciplinskom postupku protiv javnih izvršitelja.⁶²⁾

Javni izvršitelj dužan je da poštuje Standarde profesionalnog ponašanja, koje donosi ministar, i pravila profesionalne etike koja su sadržana u Etičkom kodeksu javnih izvršitelja koji donosi Komora izvršitelja.

3.2. Kodeks profesionalne etike javnih izvršitelja

Pravila postupanja i ponašanja određene pravosudne profesije uglavnom donose profesionalna udruženja – komore. Ova pravila definišu se u okviru akta – etičkog kodeksa, kojim se postavljaju najveći mogući profesionalni standardi postupanja u radu određene profesije. Opšta pravila profesionalnog i etičkog postupanja koja se odnose na rad javnih izvršitelja uređena su Kodeksom profesionalne etike izvršitelja.⁶³⁾

Ovaj Kodeks predstavlja, u suštini, skup osnovnih načela i pravila o profesionalno-etičkom ponašanju i dužnostima izvršitelja u postupcima izvršenja i obezbeđenja, koja su utvrđena radi kvalitetnog obavljanja delatnosti i obezbeđivanja ugleda profesije izvršitelja.

Ukazaćemo na osnovna etička i profesionalna načela koja su definisana ovim Kodeksom.

Načelo samostalnosti propisuje samostalnost izvršitelja u obavljanju poslova i vršenju ovlašćenja i dužnosti, kao i dužnost izvršitelja da tu samostalnost ispoljava i postupa u skladu sa ličnim i profesionalnim integritetom i autoritetom, rukovodeći se pritom isključivo interesima stranaka u postupku i dužnostima propisanim zakonom i drugim opštim aktima. Samostalnost garantuje nezavisnost i slobodu u postupku sprovođenja izvršenja, bez uticaja i pritiska drugih lica, naravno u okviru zakonskih propisa. Ona od izvršitelja podrazumeva individualnost, odlučnost i čvrst karakter u donošenju odluka tokom sprovođenja izvršnih radnji.

Načelo nepristrasnosti obavezuje izvršitelja da postupa na jednak način i nepristrasno prema svim licima u čije ime ili korist preduzima radnje, kao i prema licima na čiji teret se radnje preduzimaju. Dakle, preduzimajući radnje izvršenja, izvršitelj je dužan da bude objektivan, bez naklonosti, privrženosti, predubedenja i predrasuda prema strankama i učesnicima postupka.

Načelo stručnosti podrazumeva obavezu izvršitelja da svoju delatnost obavlja stručno, kroz stalno stručno usavršavanje i ispunjavanje postavljenih zadataka u skladu sa zakonom i drugim opštim aktima. Plan i program stručnog usavršavanja utvrđuje Komora izvršitelja.⁶⁴⁾ Javni izvršitelj je u obavezi da konstantno usavršava svoje teorijsko znanje i praktične veštine, u cilju unapređivanja kvaliteta rada. Praćenjem propisa vezanih za postupak izvršenja i obezbeđenja, sudske prakse, stručne literature, javni izvršitelj usavršava i proširuje svoja znanja, ali istovremeno i doprinosi poverenju u stručnost i povećanju ugleda profesije.

Načelo savesnosti definiše dužnost izvršitelja da svoju delatnost obavlja savesno. Pod savesnim postupanjem Ko-

deks podrazumeva odlučno i blagovremeno postupanje, te ispunjavanje svih dužnosti u razumnom roku⁶⁵⁾ uz poštovanje ličnosti i prava učesnika u postupku, kao i trećih lica. Savestan javni izvršitelj ažuran je u svom radu, marljiv i blagovremeno preduzima radnje u izvršnom postupku.

Dostojnost, kao osnovno načelo, podrazumeva obavezu izvršitelja da se uzdržava od neprikladnog ponašanja, da u svakom trenutku postupi u skladu sa moralnim standardima svoje profesije i da štiti svoj profesionalni i lični ugled, kao i ugled profesije. Radni prostor, uređenje i oznake kancelarije izvršitelja treba da odgovaraju ugledu profesije, u skladu sa aktom Komore.⁶⁶⁾ Javni izvršitelj bi trebalo da se uzdržava od nedoličnog ponašanja i postupanja, te da kroz komuniciranje putem podnesaka, rešenja, zaključaka i izgovorenih reči, čuva i doprinosi ugledu i dostojanstvu profesije.

Načelo efikasnosti jedno je od najvažnijih osnovnih načela izvršnog postupka.⁶⁷⁾ Pod efikasnim postupanjem podrazumeva se postupanje na način kojim se poštuju utvrđeni rokovi i obezbeđuje delotvorno i ekonomično obavljanje i ispunjenje profesionalnih obaveza u okviru poverenih ovlašćenja i dužnosti. Prilikom preduzimanja izvršnih radnji, izvršitelj je u obavezi da postupi na najekonomičniji način, koji prouzrokuje najmanje moguće troškove.

Načelo zakonitosti, kao osnovno i opšteprihvaćeno pravno načelo, obavezuje izvršitelja da se u okviru delatnosti izvršenja mora pridržavati Ustava, zakona i drugih opštih akata. Posebno bi trebalo da se uzdrži od: upotrebe sredstava koja nisu propisana zakonom, najavljivanja ili preduzimanja radnji koje zakonom nisu dozvoljene, upotrebe nedozvoljene prinude ili dovođenja u zabludu učesnika u postupku ili drugih lica, korišćenja svog znanja i položaja radi ostvarivanja ličnih interesa ili drugih interesa koji nisu zakonom propisani. O svim nezakonitim radnjama za koje sazna u obavljanju svoje delatnosti, izvršitelj je dužan da obavesti nadležni državni organ.

Dužnost postupanja, kao načelo, ogleda se u obavezi izvršitelja da postupi u predmetima za koje je nadležan, te da ne sme odbiti postupanje osim ukoliko to nije propisano zakonom ili Kodeksom. Kodeks propisuje da izvršitelj može odbiti da postupi u slučaju kada postoji razlog za njegovo isključenje ili izuzeće,⁶⁸⁾ kada postoji sukob interesa ili ako već postupi u velikom broju predmeta da očigledno neće biti u mogućnosti da predmet blagovremeno završi.

Redosled postupanja izvršitelja u predmetima vezan je za redosled prijema istih, osim ukoliko određene okolnosti zahtevaju prekorodno, odnosno hitno postupanje. Svi izvršni postupci po svojoj prirodi jesu hitni i zakonodavac je odredio veoma kratke rokove postupaka suda i javnih izvršitelja, ali određene situacije nalažu momentalno sprovođenje izvršenja.⁶⁹⁾

Javnost rada, kao načelo, podrazumeva dužnost izvršitelja da obezbedi sve podatke o svom radu nadležnom ministarstvu, drugim državnim organima, kao i organima Komore izvršitelja, u skladu sa zakonom i drugim opštim aktima.

Načelo poverljivosti podataka definiše dužnost izvršitelja da poverljive podatke i informacije do kojih dođe u svom radu, čuva kao poslovnu tajnu, u skladu sa zakonom. Izvršitelj, dakle, ne sme trećim licima da učini dostupnim poverljive podatke stranaka, do kojih dođe prilikom preduzimanja izvršnih radnji, čije bi objavljivanje ugrozilo ili povredilo zajamčena prava istih. Takođe je dužan da se stara o sigurnosti dokumenata do kojih dođe u toku postupka, kako oni ne bi postali dostupni neovlašćenim licima.

Načelo nespojivosti utvrđuje dužnost izvršitelja da se uzdrži od obavljanja poslova i funkcija koji su nespojivi sa

poslovima izvršenja i obezbeđenja, kao i poslova koji mogu da škode ugledu profesije u skladu sa aktom koji donosi Komora izvršitelja.⁷⁰⁾ Nespojivim poslovima smatraju se: javna funkcija, funkcija u organu upravljanja ili nadzora privrednog društva, poslovi obezbeđenja, advokature ili javnog beležništva, kao i drugi poslovi koji su kao nespojivi određeni propisom Komore. Nespojivosti ne podležu naučne, stručne, umetničke i obrazovne aktivnosti, posredovanje u mirnom rešavanju sporova, poslovi sudskog prevodioca, kao i aktivnosti u Komori u međunarodnim udruženjima izvršitelja.

Načelo sukoba interesa predviđa zabranu izvršitelju da preduzima radnje u postupku u kojem on ili neko od njegovih zamenika, pomoćnika ili sa njima povezanih lica,⁷¹⁾ ima imovinski ili drugi interes. Ovo načelo predviđa i obavezu izvršitelja da bez odlaganja obavesti stranku u čije ime istupa o sukobu interesa koji je nastao ili može nastati u postupku izvršenja.

Načelo zabrane reklamiranja definiše zabranu izvršiteljima da nude svoje usluge i da stiču klijente na nečaslan ili nedopušten način. Spomenućemo samo pojedine nečasne i nedopuštene oblike: javno oglašavanje i nudenje usluga putem javnih medija, u elektronskim ili štampanim publikacijama, deljenje posetnice – vizitkarte potencijalnim strankama, preterano upadljiva tabla na sopstvenoj promociji poput sponzorstva, pravnih saveta i sl. Izvršitelj bi trebalo da preporučuju isključivo one osobine i vrline kojima gradi ugled i poštovanje u društvu, a koje se tiču stručnosti, efikasnosti i profesionalnog ponašanja.

Izvršitelj može da ugovara i naplaćuje *naknade i nagrade za rad* u skladu sa važećom tarifom,⁷²⁾ te ne sme ugovarati i naplaćivati veće iznose od propisanih. Izvršitelj je dužan da uredno sastavljen popis svih naknada i nagrada za rad u konkretnom predmetu blagovremeno dostavi učesnicima postupka.

Načelo finansijskog poslovanja predviđa dužnost izvršitelja da u finansijskom poslovanju postupi savesno i pažljivo, te da u skladu sa zakonom i drugim opštim aktima vrši prenos sredstava na odgovarajuće račune. Kada je reč o računima, izvršitelj je dužan da kod banke vodi na svoje ime poseban račun za sredstva koja se ostvare, odnosno naplate u postupku izvršenja i obezbeđenja, kao i poseban račun za nagradu i naknadu troškova.

Pored osnovnih načela, Kodeks posebno naglašava značaj odnosa prema drugim izvršiteljima, učesnicima u postupku i trećim licima. U tom smislu, izvršitelj mora posedovati službenu legitimaciju koju izdaje Ministarstvo pravde, a koju je dužan da pokaže prilikom postupanja. Prema svim učesnicima postupka on se mora odnositi ljubazno, s poštovanjem i kolegijalno prema drugim izvršiteljima. Svom klijentu mora blagovremeno saopštiti informacije u vezi s radnjama koje je preduzeo i koje namerava preduzeti u postupku.

Poštovanje etičkih pravila je veoma važno s obzirom na to da je u pitanju nova pravnička profesija, te od slike koja se stekne na početku rada zavisi i ugled i poštovanje koje će imati u svom radu. Dakle, od načina rada i poštovanja prilikom sprovođenja izvršnih radnji svakog javnog izvršitelja ponaosob zavisi značaj i ugled profesije u celini. Da li će steći reputaciju revnosne i stručne službe ili pak ovlašćenih „uterivača dugova“, zavisi od pristupa i svesti samih javnih izvršitelja o ulozi i odgovornosti u pravnom sistemu. Veoma je važna uloga i delovanje Komore izvršitelja, koja ima obavezu da vrši nadzor i kontrolu poštovanja standarda profesionalnog ponašanja javnih izvršitelja.

Navedena profesionalna i etička pravila trebalo bi da posluže javnim izvršiteljima da se pozicioniraju kao izuzetna pravosudna profesija i da tako opravdaju poverenje

države, a steknu poverenje građana za javna ovlašćenja koja su im delegirana.

Uzimajući u obzir ulogu i značaj neizostavnog činioaca u pravosudnom sistemu, javni izvršitelj je dužan da omogućiti građanima i pravnim licima da na efikasniji, efektivniji i kvalitetniji način realizuju svoja prava, te da svojim profesionalnim i javnim delovanjem i ponašanjem doprinosi vladavini prava, zakonitosti i pravičnosti. Samo na takav način možemo očekivati da profesija javnog izvršitelja dosegne ugled i zadovoljavajući nivo, koji će obezbediti maksimalno ostvarivanje i zaštitu prava, te kroz izvršni postupak „približiti“ pravdu građanima i vratiti poverenje u pravosudni sistem.

1) Zakon o izvršenju i obezbeđenju, „Službeni glasnik RS“, broj 31/11.

2) Isključiva nadležnost suda bila je određena u postupcima izvršenja sudskih odluka u vezi sa porodičnim odnosima i radi vraćanja zaposlenog na rad, dok je isključiva nadležnost izvršitelja bila propisana u predmetima naplate novčanih potraživanja nastalih iz komunalnih i sličnih delatnosti.

3) Zakon o izvršenju i obezbeđenju, „Službeni glasnik RS“, broj 106/15.

4) Budući da je Zakonom o izvršenju i obezbeđenju iz 2011. zadržan sistem sudskog izvršitelja i postojanja sudskih izvršitelja, stručna javnost je, čini se s razlogom, ukazivala na neprilagođenost naziva „izvršitelj“, s obzirom na to da je u pitanju opšti – genusni pojam koji bi mogao da obuhvata sudskog i vansudskog, odnosno privatnog izvršitelja. Donošenjem novog Zakona o izvršenju i obezbeđenju 2015. izvršena je terminološka korekcija i profesija privatnog izvršenja dobija svakako, po nama, prikladniji naziv – javni izvršitelj.

5) Prema članu 4. Zakona o izvršenju i obezbeđenju, propisana je isključiva nadležnost suda kod zajedničke prodaje nepokretnosti i pokretnih stvari, činjenja, nečinjenja i trpljenja, izvršenja izvršnih isprava u vezi s porodičnim odnosima i vraćanjem zaposlenog na rad, dok su javni izvršitelji isključivo nadležni za izvršenje ostalih izvršnih isprava, rešenja o izvršenju na osnovu verodostojnih isprava, rešenja o usvajanju predloga za protivizvršenje i rešenja o izvršenju rešenja o izrečenim sudskim penalima.

6) Kodeks profesionalne etike izvršitelja donela je Skupština Komore izvršitelja na osnivačkoj sednici održanoj dana 14. maja 2012. godine.

7) Kao primer najznačajnijih akata navešćemo Univerzalnu deklaraciju o ljudskim pravima, Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima, Evropsku konvenciju o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda, Međunarodnu konvenciju o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda, Međunarodnu konvenciju o zaštiti prava odbrane, Konvenciju o diskriminaciji u zaposlenju i zanimanju, Konvenciju o eliminisanju svih oblika diskriminacije žena i tako dalje.

8) Presudama Evropskog suda za ljudska prava, kojima su razmatrane pojedinačne i kolektivne povrede prava, utvrđeni su brojni standardi, a samo neki od njih su dužina trajanja sudskog postupka u okviru prava na suđenje u razumnom roku, nemogućnost ponovnog suđenja za isto delo u okviru načela ne bis in idem kod prekršajnog i krivičnog postupka i drugo.

9) Kao primer možemo navesti *Kodeks profesionalne etike advokata Evropske unije iz 1988, Evropski kodeks ponašanja za medijatore iz 2004, Evropski standardi – tzv. Bangalore principi sudijskog ponašanja*, usvojenih od strane sudijske grupe za jačanje integriteta sudstva u Hagu 2002, *Principi javnobeležničke deontologije iz 2004, Evropska uputstva o etici i ponašanju za javne tužioce*, koji

je usvojila Konferencija generalnih državnih tužilaca 2005. godine.

10) Ustav Republike Srbije, „Službeni glasnik KRKS“, broj 98/06.

11) Zakon o sudijama, „Službeni glasnik RS“, broj 116/08.

12) Zakon o javnom tužilaštvu, „Službeni glasnik RS“, broj 116/08.

13) Zakon o javnom beležništvu, „Službeni glasnik RS“, broj 31/11.

14) Zakon o advokaturi, „Službeni glasnik RS“, broj 31/11.

15) Zakon o uređenju sudova, „Službeni glasnik RS“, broj 116/08.

16) Sudski poslovnik, „Službeni glasnik RS“, broj 110/09.

17) Još uvek su, nažalost, u našem pravnom sistemu određeni broj etičkih kodeksa koji su na snazi doneli državni organi i institucije, a ne profesionalna udruženja, poput Etičkog kodeksa sudija, Etičkog kodeksa javnih tužilaca i zamenika javnih tužilaca, stečajnih upravnika.

18) Postoji zapravo nekoliko etičkih kodeksa koje su donela različita udruženja veštaka, npr. Etički kodeks članova udruženja sudskih veštaka d.o.o. Beograd, Kodeks etike sudskih veštaka udruženja Niš, Etički kodeks udruženja sudskih veštaka i procenitelja Novi Sad i drugo.

19) S druge strane, istorija svedoči da zakoni nisu baš uvek bili snabdeveni časnim i etičkim normama, kako za vreme Drugog svetskog rata u nacističkoj Nemačkoj, tako i nakon njega, pa čak i na našim prostorima – npr. Informburo.

20) Ovaj princip podrazumeva da sudija ne zna unapred kome će suditi i stranke ne smeju unapred da znaju ko će im suditi. To se postiže u praksi preciznim upisivanjem vremena prispeća predmeta u sud te ravnomernim rasporedom između postojećih sudija, u skladu sa Sudskim poslovnikom.

21) Načelo objektivnosti se zakonski pretpostavlja – primer može biti da je sudija prilikom ocene dokaza dužan da svaki izvedeni dokaz oceni pojedinačno, kao i sve zajedno radi sveobuhvatnog i objektivnog obrazloženja odluke.

22) Na primer, sudija navija za Partizan a okrivljeni je navijač Crvene zvezde.

23) U Zakonu o sudijama, Zakonu o javnom tužilaštvu, Zakonu o sudskim veštacima taksativno se navode slučajevi nužnog izuzeća.

24) Na primer, Visoki savet sudstva ili Državno veće tužilaca odlučuje da li je pojedini sudija ili tužilac učinio nešto što je suprotno dostojanstvu profesije, odnosno da li se bavio određenim poslom koji je nespojiv sa dostojanstvom profesije.

25) Sudije i javni tužioci ne mogu krivično odgovarati za mišljenje koje su izneli u toku postupka, već samo ukoliko su prekršili zakon.

26) U pitanju su uglavnom etički principi koji su sadržani u tekstu zakletve a koji se odnose na: zakonitost, ustavnost, čast, ugled, dostojanstvo i sl.

27) Tako će, na primer, sudija u krivičnom postupku uputiti okrivljenog da ima pravo na advokata, da ne mora da iznosi svoju odbranu i da može da se brani ćutanjem, o pravu na žalbu, svedoka da ne mora da svedoči u predmetu kada mu je blizak srodnik okrivljeni itd.

28) Zakon o sudijama i Zakon o javnom tužilaštvu predviđaju da je pohađanje obuke i učešće u programima obuke jedan od kriterijuma prilikom izbora i napredovanja sudija, javnih tužilaca i zamenika javnih tužilaca. Obuke ovih nosilaca pravosudnih funkcija organizuje Pravosudna akademija.

29) Na primer, kod krivičnih postupaka se može isključiti javnost radi zaštite interesa nacionalne bezbednosti, javnog reda i morala, interesa maloletnika, privatnosti učesnika u postupku i drugih opravdanih interesa u demokratskom društvu.

30) U sudovima se javnost rada obezbeđuje putem sudija porotnika koji nisu profesionalci, kroz razne časopise i biltene koji su dostupni u elektronskoj formi na sajtu suda, kao i putem određenih zaposlenih lica koja su ovlašćena da pružaju informacije o radu suda i sudskim predmetima – portparol suda.

31) Članom 468. Zakona o izvršenju i obezbeđenju iz 2015. određuje se da „javni izvršitelj vrši javna ovlašćenja koja su mu poverena ovim ili drugim zakonom“ – što samo potvrđuje činjenicu da je javni izvršitelj privatna pravosudna profesija s prenetim javnim ovlašćenjima.

32) Pojedina opšta načela izvršnog postupka su u novom zakonu, kao već po tradiciji, posebno naglašena i označena (npr. formalni legalitet, hitnost, pismenost i usmenost), dok su druga opšta načela rasuta po članovima zakona, te ih nije moguće s lakoćom definisati.

33) Član 468. Zakona o izvršenju i obezbeđenju, „Službeni glasnik RS“, broj 106/15.

34) Ovo zakonsko pravo se crpi iz člana 137. stav 2. Ustava RS, koji propisuje da se pojedina javna ovlašćenja mogu zakonom poveriti i preduzećima, ustanovama, organizacijama i pojedincima. Ustav RS, „Službeni glasnik RS“, broj 98/06.

35) Ovakvo rešenje je lično u statusu pojedinih pravosudnih profesija, poput javnih beležnika, stečajnih upravnika, advokata.

36) Program i trajanje početne obuke propisuje Komora izvršitelja, u skladu s članom 514. stav 1. tačka 5. Zakona o izvršenju i obezbeđenju.

37) Tako, na primer, nedostojna su lica osuđivana za krivična dela primanja i davanja mita, prevare, zloupotrebe, lica kažnjavana za privredne presteupe, kao i lica koja su obavljajući druge pravosudne profesije učinila nedostojnost za vreme vršenja poslova ili obavljanja funkcije, te im je po tom osnovu prestao radni odnos ili su isključena iz strukovnih organizacija.

38) Naš je utisak da je zakonodavac ostao nedorečen po pitanju sastava komisije, s obzirom na to da navodi da članove imenuje ministar, od kojih su dva člana javni izvršitelji imenovani na predlog Komore izvršitelja te je nejasno ko su preostala tri člana. Član 474. Zakona o izvršenju i obezbeđenju.

39) Tekst zakletve glasi: „Zaklinjem se čašću da ću poštovati Ustav i zakone Republike Srbije i delatnost javnog izvršitelja obavljati savesno, nepristrasno i predano“ – član 477. stav 2. Zakona o izvršenju i obezbeđenju.

40) Tekst zakletve glasi: „Zaklinjem se čašću da ću poštovati Ustav i zakone Republike Srbije i delatnost javnog izvršitelja obavljati savesno, nepristrasno i predano“ – član 477. stav 2. Zakona o izvršenju i obezbeđenju.

41) Kao primere odgovornosti za štetu možemo navesti: neadekvatnu zaštitu popisane i oduzete imovine, neprimereno postupanje sa zaplenjenim novčanim sredstvima, različite propuste prema propisanoj zakonskoj proceduri u preduzimanju određenih izvršnih radnji, neopravdano nesprovođenje izvršenja i drugo.

42) Komora izvršitelja odlučuje o ispunjenosti ovog uslova.

43) Za razliku od opštih pravila radnog odnosa u Republici Srbiji, Zakonom o izvršenju i obezbeđenju predviđa se da se radni vek za javne izvršitelje završava kada napune 67 godina života. Član 486. član 2.

44) Na primer, iztvrdi se da nije završio pravni fakultet, da je falsifikovao potvrdu o položenom pravosudnom ispitu, ispitu za izvršitelja ili radnom iskustvu i slično.

45) Nespojivim poslovima smatraju se: javna funkcija u organu upravljanja ili nadzora privrednog društva, poslovi obezbeđenja, advokature ili javnog beležništva, kao i drugi poslovi koji su kao nespojivi određeni propisom Komore. Nespojivosti ne podležu naučne, stručne, umetničke i obrazovne aktivnosti, posredovanje u mirnom rešavanju sporova, poslovi sudskog prevodioca, kao i aktivnosti u Komori i međunarodnim udruženjima izvršitelja – prema članu 496.

46) Pravilnikom se propisuje sadržina, način podnošenja i provere podataka o imovini izvršitelja.

47) U okviru ovih odredaba definišu se disciplinska odgovornost, disciplinske povrede, disciplinske mere, disciplinski tužilac Komore, disciplinska komisija i disciplinski postupak.

48) Stupanjem na snagu ovog pravilnika 1. jula 2016. prestao je da važi prethodni Pravilnik o disciplinskoj odgovornosti izvršitelja.

49) Javni izvršitelj ima pravo da pobija rešenje o razrešenju koje je doneo ministar tužbom pred Upravnim sudom.

50) Pod delatnostima koje su srodne komunalni zakon podrazumeva delatnost od opšteg interesa, koja kontinuirano pruža usluge većem broju fizičkih ili pravnih lica na određenom području uz periodičnu naplatu. Prethodni zakon sadržao je termin „slične delatnosti“ bez posebne razrade šta se zapravo smatra pod delatnostima koje su slične komunalnim, što je ostavljalo prostora za kritike u teoriji i praksi. Na primer, otvorilo se pitanje prava naplate premije osiguranja imovine koja je iskazana na računima na komunalnim uslugama, pitanje sprovođenja izvršenja na računima na komunalnim uslugama, pitanje sprovođenja izvršenja dugovanja za putarinu i drugo.

51) Obaveza vođenja evidencije definisana je članom 503. Zakona, gde se taksativno navodi šta sve mora da sadrži ova evidencija koja se vodi i u elektronskom obliku, a podaci iz nje unose u centralnu bazu podataka, koji je deo pravosudnog informacionog sistema.

52) U praksi se dosta puta javila nedoumica oko ulaska u prostoriju izvršnog dužnika ukoliko tamo nije prisutan on, njegov zastupnik, punomoćnik ili odrasli član domaćinstva, koja se odnosila na pitanje ko može biti svedok na licu mesta. Zakon sada jasno kaže da lica koja službeno prisustvuju izvršnoj radnji ne mogu biti svedoci, što zapravo znači da će svedok najčešće biti komšija ili slučajni prolaznik.

53) U Zakonu se naglašava da je javni izvršitelj „dužan“, a ne „ovlašćen“ ili „može“, što otvara niz pitanja o kompetentnosti, adekvatne kvalifikacije, obima, mogućnosti, ali i dovodi u pitanje načelo formalnog legaliteta.

54) Član 499. Zakona o izvršenju i obezbeđenju („Službeni glasnik RS“, broj 106/15).

55) Pravilnikom o obavezi usavršavanja izvršitelja i zamenika izvršitelja predviđeno je da program stručnog usavršavanja izvršitelja i zamenika izvršitelja obuhvata, pored užeg stručnog usavršavanja, i razvijanje i usavršavanje sposobnosti komunikacije i saradnje za pružanje podrške u komunikaciji sa strankama tokom postupka, kao i u komunikaciji s trećim licima. Član 2. Pravilnika.

56) Na primer, iz psihologije, sociologije, informatike i tako dalje.

57) Ono što možemo očekivati jeste da se u narednom periodu oforme i regionalne, pokrajinske ili gradske komore koje će imati značajnu ulogu u afirmaciji izvršiteljske profesije, praćenju rada, stručnom usavršavanju, direktnom i lakšem informisanju i drugim poslovima i aktivnostima od značaja za javne izvršitelje koji se nalaze na području te komore. Naravno, ove komore ne bi imale po obimu ista ovlašćenja kao republička Komora javnih izvršitelja.

58) Pravilnik o nadzoru nad radom izvršitelja i njihovih zamenika donela je Komora iz 2012. i Pravilnik o nadzoru nad radom javnih izvršitelja donet je od strane ministarstva 2016. godine.

59) Mišljenja smo da bi Komora javnih izvršitelja, kao profesionalno udruženje koje čuva ugled, čast i dostojanstvo profesije, trebalo uvek blagovremeno i preventivno da deluje radi očuvanja zakonitosti rada javnih izvršitelja. Ne bi bilo dobro za očuvanje profesije javnog izvršitelja da, zbog pasivnosti u radu Komore, dominantnu ulogu u nadzoru nad radom javnih izvršitelja preuzme ministarstvo.

60) U zakonu se u članu 148. predviđa pravo stranke i učesnika postupka da zahteva otklanjanje nepravilnosti koje su nastale u toku i povodom sprovođenja izvršenja, a koje se mogu sastojati od nedonošenja odluke i preduzimanja ili propuštanja radnje.

61) U Zakonu se u članu 527. taksativno nabrajaju teže disciplinske povrede.

62) Pravilnik je donelo Ministarstvo pravde, a primena je počela 1. jula 2016. godine.

63) Kodeks profesionalne etike izvršitelja donela je Komora izvršitelja na osnivačkoj sednici 2012. godine.

64) Pravilnik o obavezi usavršavanja izvršitelja i zamenika izvršitelja.

65) O staranju da se ne povredi pravo na suđenje u razumnom roku u Zakonu o izvršenju i obezbeđenju govori se u osnovnim odredbama – član 17. kao lično pravo koje podrazumeva efikasan i zakonit sudski postupak, pravo na suđenje u razumnom roku posebno se afirmiše u domaćem zakonodavstvu u poslednje vreme, kako zbog brojnih odluka Evropskog suda za ljudska prava u Strazburu protiv Srbije u vezi s kršenjem ovog prava, tako i zbog kon-

stantnog problema koji postoji s efikasnošću rada pravosuđa.

66) Pravilnikom o načinu opremanja i uređenja kancelarije izvršitelja, koji je Komora donela 2012, bliže se uređuju uslovi koje treba da ispunjava kancelarija izvršitelja u pogledu prostorija i opreme.

67) Jedan od glavnih razloga uvođenja nove pravničke profesije privatnog, odnosno javnog izvršitelja u naš pravni sistem bio je povećanje efikasnosti u postupcima izvršenja.

68) Članom 495. Zakona o izvršenju i obezbeđenju predviđeni su razlozi za izuzeće javnog izvršitelja, koji bi mogli dovesti u sumnju njegovu nepristrasnost u radu.

69) U određenim situacijama, ukoliko se izvršenje ne sprovede hitno, mogu nastati nesagledive posledice po lica i imovinu. Na primer, u porodičnim odnosima, zatim sprovođenjem raznih privremenih mera radi sprečavanja nastanka štete i slično.

70) Nespojivi poslovi definisani su članom 496. Zakona o izvršenju i obezbeđenju i Pravilnikom o nespojivosti poslova s obavljanjem poslova izvršitelja donetim od strane Komore izvršitelja.

71) Povezanim licima, prema Kodeksu, smatraju se: krvni srodnik u pravoj liniji do bilo kog stepena, u pobočnoj liniji do četvrtog stepena, staralac, usvojilac ili usvojenik, bračni ili vanbračni supružnik ili srodnik po tazbini do drugog stepena, bez obzira na to da li je brak prestao ili nije, ili lice koje sa izvršiteljem živi u zajedničkom domaćinstvu.

72) Ministarstvo pravde utvrđuje tarifu rada izvršitelja, a važeća Javnoizvršiteljska tarifa stupila je na snagu 1. januara 2020. godine („Službeni glasnik RS“, broj 93/19).

SUDSKA PRAKSA digitalni paket

preko 10.000 sudskih odluka
Sudska praksa – digitalna arhiva

Digitalni paket Sudska praksa je tip digitalne predplate i predstavlja arhivu sudskih odluka Srbije, Crne Gore i Bosne i Hercegovine iz časopisa „Izbor sudske prakse“.

Arhivu čine odluke iz časopisa od 2015. godine i redovno se dopunjuje (mesečno) odlukama svakog novog broja časopisa u 2025.

Paket se odnosi na 12 meseci pristupa digitalnoj bazi.

Prednosti paketa:

- Baza od preko 10.000 sudskih odluka Srbije, Crne Gore i Bosne i Hercegovine
- Redovno dopunjavanje baze (preko 100 odluka mesečno)
- Pristupanje putem našeg sajta, bez dodatnih instalacija i programa, sa bilo kog uređaja
- Jednostavan i brz način pretrage, pomoću filtera/kategorija:
 - naziv suda,
 - broj odluke,
 - datum donošenja odluke,
 - oblast prava,
 - ključna reč/pojam.

- Pretplata obuhvata 12 meseci pristupa arhivi

- Cena: 10.900,00 RSD / 93,00 evra / 182,00 KM

Registrujte se za ovaj paket online putem našeg sajta:

www.glosarijum.rs/pretplata/registracija-sudska-praksa

ili nas kontaktirajte na tel.: 011/2623-879, 2182-163, ili na e-mail: glosarijum@glosarijum.rs.